

התקלות

מאת יוחנן מברסקי

לפי מסורת אגדה, באו היהודים הראשונים לאוסטריה מארץ ישראל עם לגיונות רומי. הם התישבו על גדות הדונאי, נטעו כרמים ומכרו את היין לחילים הרומיים ועל כן קראו את שם העיר אשר יסדו „ווינא בונא“, כלומר, יין טוב. ומכאן שמה עד היום הזה.

זיגמונד פרויד מהלך ברחובות וכו, „הויריגער“ (תירוש) משכרהו כאן הכול. כשאדם נושן במקום שבע הוא ממנו. אבל בחזרו טועם בו טעם ישן וחדש. פרצע קול מאחוריו:

— ז י ג - מ ו נ ד ? ?

זהו אחד מחבריו. סטודנט צעיר.

— פ - פ י !

— אני בסימני, אחי ! אימתי שבת מאנגליה ?

הם משוחחים כמה רגעים מתוך התרוממות הרוח על ארצות רחוקות. פפי קניגשטיין שואל וזיגמונד משיב.

— ומה כאן, פפי ?

— כאן הכול כמו שהיה ... אגב, היודע אתה ? כשבאים עכשיו להרשם באוניברסיטה ובחור עונה:

בן בלי דת אני ! — צוחק הדפתרן : „מדוע, איפוא, לא תאמר ישר, כי יהודי אתה ?“

מבירי שכר קרוב יוצא משרתת ועל הטס שבידיה הרבה כוסות מלאות. — כן, ואתה יודע ? רודי מצא לו נערה טובה כל כך ! היא עובדת ועוזרת לו.

— הוא „מסולע“ עכשיו ?

— כן, זיגמונד. אין לו פרוטה בכיסו. הוא לן לפעמים אצל ברגר. בעלת בית טובה לו והיא מרשה לפי שעה ... אבל השמעת, מה שאירע לברגר ?

— לא.

— זה לא כבר מחקו אותו מרשימת החברים של אגודת הסטודנטים „אלביה“ ודרשו ממנו להחזיר את הפסים ואת אותות האגודה. אמנם, חבר טוב הוא אמרו. אבל „יהודי גשאר לעולם יהודי“ !

פפי מחשה רגע. על שערי הבתים מלבינות פתקאות: „חדר או דירה להשכיר“. השמים בהירים וצוננים. צפרים מתלהקות להקות לעוף. לויגמונד נדמה פתע: מאוד רחוק הוא העבר הקרוב, כשהיה משולל מכל גבול ורשמים חדשים באו לו תכופים זה אחר זה. עכשיו שוב יהיו ימיו ימי קטנות ושעמום... קולו של פפי נעשה פתאום רך.

— שמע, פרויד, בוא הערב לאספרנו... אנו מסדרים שיחה על היחס שבין הפילוסופיה למדעי הטבע. מקוה אני, שזו רתהיה אספה יוצאת מן הכלל... גם ויקטור אדלר יהיה! התבוא?

ב.

חבורה מרובה בבית הקהה. קצף צף על כוסות וכרדיות שכר כשלב על פו. בחור, שמצחו דרכו להתקמט תמיד, מחקן את משקפיו הכבדים.

— אדוני, בשליש הראשון של המאה הי"ט שלטה בעולמנו הפילוסופיה של קאנט בצירופיה וצירופי צירופיה; בשליש השני — הפוזיטיביזם של אבגוסט קונט והחמרנות, ואילו בשליש האחרון של המאה שלנו אין אפילו ניצוץ אחד של רעיון מקורי... ומדוע? (הפסקה כל שהיא. רוב הבתורים מקשיבים, כשהם גומעים מזמן לזמן מכרדיותיהם אלו לגימורת דקות ואלו לגימורת גסות) כי קצצו את כנפינו: „השכל האנושי לא יגיע לעולם לנקודה הפנימית שבכל חזיון!... אבל, אדוני, הדין עם פיכטה: האנשים נולדים פילוסופים או חמרנים. ואנו... אלו בתוכנו, ששואפים לפירוק ברור וגמור בכל הקושיות הגדולות, מרגישים, כי עלינו לשוב אל המה שב ה מ ע י ז'ל ש ב ר ע י ו נ י ו ת ו ה ר ו ח נ י ו ת!

קולות הסכמה ועידוד. בחור עגול-הפנים מרטיב את שפתיו בקצה לשונו כמלקקן ומחיד:

— חברים, איני יודע, אולי הגואם צודק... הוא מדבר כמעט כמו „יועץ החצר“!... אולי באמת אין שכר זה בנמצא כלל... אבל בין שהוא ישנו ובין שאינו אלא סבך מוחשי ראיה וטעם שלי — „לחיים“, חברים! שחוק. ופתע נפנים כל הפנים לצד זיגמונד. אף שהוא ממעט לבוא לאספות האגודה ידוע — פלפל חריף הוא, וזה לא כבר שב ממרחקים! — שערך שופע ויורד באלכסון אל פאתו השמאלית ועל כן נראה מצחו כמשולש פגום. שחורו נעוץ ברקה הימנית. הקשתות הדקות של גבותיו אינן חופפות על כל עיניו וזה משהו לו משהו צעיר מאוד. הנחיריים התאונניים-השלטניים של חטמו הגבנוני מרפפשים עתה בלעג קל.

— רואה אני, כי פה מרגישים כמעט הכול, שנולדו פילוסופים (כמה בחורים מחליפים ביניהם חיוכים) ושני מיני פילוסופים צעירים הם. הראשונים דומים לקצין הצרפתי הקטן, שצוה את חיטו לתפור לו מכנסיים צרים ביותר.

„אם יהיו לפי מידתי“, אמר לו, „לא אקחם“. רק ספר, שכולו מעומעם וסרסום — תכשיט הוא להם, כי כל ענינם להשתעשע בצעצועי שכלם! הנואם הקודם קופץ פתע ממקומו ומתקן את משקפיו הכבדים: — זההי דבה רעה! יש בינינו צעירים החושבים על פי ה כ ר ח נ ש ם !

— כן, חברי, ז ה ל ל ו מקוים באמת ובתמים למצוא את פרחון הסוד האחרון — ואמנם, מוצאים להם כל אחד „בדקר“ פילוסופי, שמבאר להם, כביכול, את כל חזיונות החיים... ה מ ב א ר ? חברי, מי שמהלך יחידי בחשכת הלילה יש שנותן קולו בציוץ כדי לפכח ארץ פחדו, אבל הנעשית משום כך ראייתו בהירה וברורה יותר?

— כן, פרויד! המפחד פתות רואה יותר! — בבקשה, שלא להפסיק את הנואם! — חברי, גם אני יודע: הפילוסופיה מבקשרת להביא נחמה לנפש, כדת. הן לנחמה זו משתוקקים הכול — גם הכופרים הגדולים ביותר גם המאמינים האדוקים ביותר. אבל האין נחמת הפילוסופים דומה הרבה לפעמים לדברי התנחומין של סופר אחד לידידו, שביקש לאבד עצמו לדעת: „מעולם זה אי אתה יכול ליפול“, שהרי כולו שלמות אחת? — כ ב ק ש ה ל ד ב ר ב ל י ה ל צ ו ת ! — ידידי, ה„הלצה היא משפט שחוק“.

— הנח את קונו פשר, פרויד!... מה היא דרכך א ת ה ? מבט עיניו החומות-הכהורות, הנוצצות של זיגמונד חד עתה וגנוב: — ד ר כ י, חבר יקר? — דרך כל חוקר צעיר, שמצמצם עצמו ברובו אך בדברים המתאמתים אצל החושבים; דרך כל חוקר צעיר, שרוצה להכיר את טבעי ההווה מצד הלימוד והנסיון, היינו, מרוץ הפרדתם והסלת תנאי שנויים במ של תוספת או מגרעת ועל כן אצלו העיקר לא ה ה ש ת כ ל ו ת, אלא ה ה ס ת כ ל ו ר ?!... אמנם, צדקתם — אטית היא דרכנו ואינה חובקת זרועות עולם, אבל, חברי, אם יש בכלל נחמה — רק המדע בכוחו להביאה! כל החקרנות והסברות הנאורות של הפילוסופים אינן משנות כלום, אבל החקירה של אנשי המעבדה, שמשעבדים עצמם כולם לאמת והוראות יכולה להביא — וגם אמנם מביאה — שנוי אטי בחיינו, בחיי הבריאים והחולים, ועל כן נדמה לי... לא רק אני, כ ל תלמיד רפואה, החוקר מנהגו וסדרו של גוף האדם כחוקר תנועת גלגלים של מכונה נפלאה — רואה בהכרח את הרוחני כגלוי של הגשמי!... ועוד נראה לי: אם ברצוננו להכיר ארץ האדם עלינו להתחיל את חקירתנו מלמטה... מהחיה... אשר משרשה הוא נמשך! ועל כן עלינו להתחיל במעבדה מפשרי בעלי החיים! זיגמונד יושב, פקולי עשן באויר, בפתח הבניסה נראים כמה בחורים שאחרו, קניהם עגולי הקת בידיהם, כלב, שכולו פקעיות פקעיות של צמר,

רץ לפניהם ביבוב של שמחה ומרחרח בנחיריו השוקולאדיים, הלחים. לבסוף רובץ לרגלי בעליו, כורך עצמו בעגולת ומשרבב את לשונו גוש רירי אדום-כחול, ודומה, כולו אומר: יפה, אני שומע. המשיכו! — הנשיא קם ומדבר חרש, כדרך יושב ראש, שעושה את עצמו טפל ואת הנואם, שעליו להציג, עיקר:

— ועכשיו נתונה רשות הדיבור לחברנו ויקטור אדלר: זה מעלה אש במקטרתו או בסיגאריה שלו; זה, להפך, מכבה את הסיגאריה שלו וזה אותו באוזן הזכוכית של כוסה, והכול מפנים לבם לשמוע. ישנם אנשים, שגם בשתיקתם מציאותם מודגשת; בדיבורם — לא כל שכן. ואת ויקטור אדלר מכירים הכול. הוא נולד בפראג, בן למשפחה יהודית עשירה. תחילה נמנה על ה„גרמנים הלאומיים“ והיה אחד ממנהיגי עיקריהם החדשים (אף כי הוא צעיר לימים בקי הוא ומנוסה בענייני אוסטריה מאין רבים כמוהו). אבל עכשיו עבר אל הסוציאלי-דימוקראטים. הרבה מתנגדים לו ואין לו כמעט שונאים, כי הכול מודים ברוחב לבו וברוחב דעתו. שעתו מוצאת לו לא רק לעסוק בתנועות הפועלים וללמוד רפואה (הוא תלמידו המובהק של הפרופ' מיינרט), אלא גם ליהנות מהסימפוזיה התשיעית של בטחובן, לקרוא הרבה ולבקר בתיאטרון והלצותיו מהלכות בכל אוסטריה... בחדר עכשיו דומיה עמוקה כמו בהרים הגבוהים. אדלר עומד. הבלורית שלו מכסה את רוב מצחו ואת רקתו השמאלית. שני קמטים יוצאים מבין גבותיו, משקפיים לו ושפם גדול, מעובה, שמכסה כמעט ארץ כל פיו. קולו חלש והוא מגמגם מעט, אבל הכול יודעים: נואם מצוין הוא.

— חברי, גדול אני בשנים מפרויד שלנו, וזוכרני, גם בנעורי נמשכתי אחרי החמרנות. אבל אחר כך עמדתי על טעתי. „בעיני האסטרונומוס“, אמר פעם תוכן אחד, „האדם אינו אלא נקודה קטנה עד אין סוף בעולם האין סופי“. „אבל האדם“, השיב לו רעתו, „הוא האסטרונומוס“. . . . הפסיקה והכימיה. חברי, אין בכוחן לבאר את כל האדם, אבל האדם מבאר את הפיזיקה והכימיה!... ואף גם זאת: החיה שכנו אינה מבארת אותנו כולנו, אבל אנו מבארים את החיה!... וגם עכשיו כשנתקשרתי לתורת מארקס —

קול חם מתנגח פתע בקולו המתקן של אדלר:

— אבל האם אינך חמרני כלכלי?

בחדר מתחלת עשן. הדלת נפתחת שוב. בין צמרות האילנורט של הגן הקטן מבליחים פנסים הרחבים כלפי מעלה וצרים כלפי מטה כמיני אגסים. זרם של אויר צח, צונן.

— חברי, איני צריך לומר לכם, כמה חשוב בעיני הגורם הכלכלי בחיינו; איני צריך לומר לכם, שאיני רואה כהגל בהיסטוריה גלוי מודרג של מחשבה אלוהית והרצון הקדמון. אי אפשר להפשיט את חיינו מצדם הגשמי.

החיים אינם אחדות פשוטה!... אבל דווקא משום כך קשה לי, מצד שני, לראות את חיינו מושרשים כולם בכוחות הכלכלה. הנה פרידריך אנגלס בכבודו ובעצמו אינו בוש לבוא ולומר: „הכלכלה המדינית, היינו, המדע על תנאי וצורות התעשייה, על החליפין וחלוקת הערכים, צריכה אף להווצר, ואם כן, הרשאים אנו למחר ולהביא עתה הכלל לשרשרת אחת? האין עלינו לחכות במסקנותינו עד שמדע זה יווצר בשלימותו?... ועל כן גראה לי, שעלינו לנהוג בדעותיהם הפילוסופיות של חברינו מנהג עין יפה, אם אף מודים הם בעיקר; אם אך רוצים לעזור לנו במלחמת הפרוליטאריון האוסטרי, שעכשיו אינו אלא כצאן לטבח!... ועוד דבר אחד לקייצו נייס שבחברי: הרוצה לנצח חייב ללמוד להתפשר!

— הלו מדלית פשר שזכה לנצח!
ויקטור אדלר מפסיק מעט. בחורים אחדים יושבים בקצה כסאותיהם. על הסף עומד המלצר, שאנניו רחבות למעלה וצרות למטה כסימני שאלה, ומפית על זרועו הכפופה.

— לא, חברי, נצחונות קטנים מצטרפים לנצחון גדול!

תנאם הראשון נוצץ במשקפיו:

— אבל, בבקשה!... נושא שיחתנו הוא —

— צדקת. כנראה, אין לדבר יותר בימינו על שום שאלה מבלי לנגוע בשאלה המדינית!... כן, גם בנעורי נדמה היה לי, שפילוסופיה אינה אלא ענין ליחיד סגולה. טעות גמורה! (המלצר יוצא לחדר השני) כל מי שחושב על האתמול ועל המחר, על האלהים ועל האדם, על החיים ועל המות, עוסק — ביודעים או באין יודעים — בפילוסופיה. גם חברנו פרויד זיגמונד מרגיש עתה על עצמו את עיני כל החברים. אור הגאז, אור חיוור, חולני מאיר את החדר. בקולו של אדלר עכשיו אבק-לגלוג.

האין הוא כאותו גבור של מולייר, שדיבר ארבעים שנה פרוזה ולא ידע, כי פרוזה ידבר?... גם שליית הלוסוסיפיה שלו — פילוסופיה היא ולא מדע!... אבל אין רע, צעיר הוא ובטוחני, כי בשנים הקרובות תהיה תפיסת האדם שלו שונה הרבה מהתפיסה המוכנית שלו עכשיו! כן, פרויד, כן! — הוא מגביה קצת את קולו. הכלב סומר את אזניו. — גם אני הייתי רועה חזירים של ישוב בנעורי ואחרי כן עשיתי תשובה וחזרתי לבית אבי.

זיגמונד מרים כפו וצל אצבעותיו נופל על פניו.

— עכשיו, כשאני יודע עברך, אדוני החבר, שוב אני תמה על נימוסך! ומשנתמלטו הדברים מתוך פיו תמה הוא על עצמו — למה זה גתרתה פתע? המפני שהרגיש עצמו לרגע מנוצה?... לא.

הנה מטיף אדלר לסבלנות, אבל ב ד ע ו ת י ו ה ו א לא נהג מנהג עין יפה!
אבל כלום רצה לפגוע בו?

יושב הראש פורש כפיו. כרוצה לסכך ולהגן על האסיפה. בחורים אלו סותמים
את אַזניהם ואלו קופצים ממקומותיהם.

— לא זה חריף ביותר, זיגמונד.

— בקש ממנו מחילה!

— ולדעת, ויקטור התגרה בו הראשון!

— אה, אותו פרויד!... יפה „כיבד” אותו!

— „ס א - ט י ס” (די)!

כאישוניו החומים-השחורים של זיגמונד מתנוצצים חירקים של אור מלובן.
אי אפשר לו עתה לחזור בו. א י א פ ש ר !... צלצול כוסות. הכלב מבשכש
בזנבו ומיבב חרש: מה קרה?... מסביב בחורים קמוצי עין. זה מראהו מתלבן
וזה פניו מקדירים, כאילו מלוכלכים באבק-שריפה.

ויקטור אדלר, שיש לו שליטה על עצמו ומשום כך גם שליטה על אחרים,
מוציא לרגע את מקטרתו מפיו ומכניס את בית קיבולה לכיס של שנצות הממולא
טבק. לא הוא לא יתבע ממנו „סיפוק”, כעצת חבריו המקפידים על כבודו יותר
ממנו, ורואים בזה עלבון דם. יודע הוא: ריב מקרב את הקרובים ומרחיק את
הרחוקים. והעיקר, מי זה אָמר, שכדי לתפוס אמת בשלימותה עלינו קודם להתנגד
לה ולחלוק עליה? נובאליס. כן, הוא זיגמונד יתפייסו.

ג.

בבית הקפה מעמידים את הכסאות על השולחנות ומכבים את הגז. השעה
מאוחרת. הטראם אינו הולך עוד. צעדים רמי הד ברחובות ריקים... בחור,
שכוחו גדול במעשה-הסיוף וביריה למטרה, טוען בקול תרעומני:

— זוהי חרפה!... התדעו, כמה מחברי „אלביה” נלחמו השנה בדו-קרב!
ש מ ע י ס ו ה מ ש ה !... הכול אומרים: ה„אלבים” הם אמיצי לב ויודעים
ליישב בסיף או באקדוח „סכסוך של כבוד”... ואילו האגודה שלנו. —

בחור, ששובש מעיל-סתיו מדבר בבס צעיר, שיש בו הכרעת הדעת:

— לא זה העיקר... חצי תריסר של מלחמות-שנים כאלו היה מעלה את
ערכנו בעיני הבריות!... כי עכשיו אומרים: היהודים יראים מפני קרב כמו
מפסתו מפני הצלב!

בחור שצובט האף שלו כמין אופניים בלא רוכב, מתחיל לגעגע בידיו:

— גם זה לא יועיל!... השמעתם, באגודות ה„אריות” עומדים לקבל בקרוב
החלטה, שלא לתת סיפוק לאדם מישראל לא בסיף ולא באקדוח, כי כל יהודי הוא.

לדעתם, בן בלי כבוד ובלי לב... והשמעתם את הפזמון, שמזמרים עכשיו הסטור-
דנטים במכללה שלנו?

„בין שיהודי חושב כך או באופן אחר —

לפי גזעו הוא תמיד „דבר אחר“!

הבחור זורק את הסיגאריה שבין אצבעותיו ומכסה ברגלו.

— לא, לדעתי, עלינו לצאת מעולם שאינו שלנו אל —

— ה ג י ט ו ?... ליסד מרצוננו הטוב אגודת סטודנטים יהודית? ... תודה,

אנחנו איננו י ה ו ד י מ ז ר ח !

— אבל איגנאץ קוראנדה תומך בפרץ סמולנסקין! ... וסוף סוף ניסד את

„קדימה“...

הא, זיגמונד, אתה נעקר הראשון מחבורתנו?

— כן, אטייל עכשיו מעט לבדי!

ד.

הלבנה יורדת והולכת. מרחוק נראים באור החלוש, הקלוש עמודי הפנסים
כאורבים למישהו. זיגמונד, העיף מרוגזה של השעה, הולך מתון והאוויר הצונן
משיב עליו דעתו. אבל אינו מרחיב עליו את לבו.

כמה קשה אפילו לתלמידי חכמים להתוכח! שיחה של שנים — יש בה
מבקשת תאמת, כי ק ל ל ה ב י נ מ ת ו ך ה צ ט ר פ ו ת ו כ ה ק ש ה
מ ת ו ך ה ת נ ג ד ו ת !... בויכוח של פומבי יש מבקשת הניצוח ו „קבלו
דעתי“ ועל כן אין בו לרוב פועל ונפעל, כי תוך כדי קיבול הדברים שכנגדו מרגיש
את האוויר הלוהט שמסביב לו והוא ממשיך במחשבתו את טענותיו, כלומר, מקדים
דיבור פנימי לדיבור חיצוני, ותופש אך את גמר דבריו של בן מחלוקתו. שואל
עתים שאלה אין זה אלא כדי להרויח זמן. קשה לו לבטל הגיון בהגיון קופץ
מהענין המדובר אל המדבר ומתחיל לחרפו בפיסול שיש בו או
בשלשלת היוחסין שלו. וכל אחד מבעלי התריסין אינו מוחל טענתו ומבקש
להשמיע את המלה האחרונה: ראו, טענותי הכריעו. נ ש ת ת ק... אבל
לא נשתתק... ויש שויכוח נגמר באולם-סיוף גבה הקמרון.

זיגמונד זוקף את צווארון מעילו. אחרי שעת החימום של הריב מרגיש הוא
עתה קור של בדידות בבשרו. קול צעדיו ברחוב השומם כקול צעדי שומר
במסדרון צר וארוך של בית סוהר. כחץ קטן של זהב נושר כוכב מהשמים.

— מ ד ו ע ז ה נ ת ר ת ח ק ו ד מ ?

עליו לפקוד ולבקר את עצמו.

העורר בו הכנוי „רועה חזירים“ שלא מדעת את הסמיכות של „חזיר“

ו „ז א ו י ו ד“ („ י ה ו ד י ם ח ז י ר “) ... כלום אין אומרים

ה„רשעים“, וביחוד עכשיו, אחרי החכך הגדול כבורסה. ש כ ל ה י ת ו ד י מ

ש ט ו פ י ם א ח ר י ע ר כ י ם ח מ ר י ם ו ר ו צ י ם ל ת פ ו ס א ת כ ל
ה ע ו ל ם ל ע צ מ ם ?

בדומית הלילה נשמעת פתע שעטת פרסות כקול קרני אומן המוסרות מעל
הגב. רשרוש העצים הסתוויים מרחוק כאושת גשם דק. למעלה זורח ירח צונן.
החורף קרוב.

— ועוד: מ ד ו ע ז ה נ ו ט ה ה ו א ב ע ת ה א ת ר ו נ ה
א ח ר י ה ג ש מ ה ? האם המופתים החותכים של המעבדה הטו את לבו
אך אל המוגשם?... בילדותו למדתהו אמון האדם יציר עפר מאדמה. וכאן, בוניה,
מרגיש הוא שוב. שאין לו קרקע ואין לו מעמד לרגליו ואינו אלא „תולעת ספרים“,
בן לעם החי חיי ראש בלי גוף, אולי אין, איפוא, תחמנות שלו אלא שאיפה של
מבוטל היש לישות?

ה.

החורף עבר וגם הקיץ. הגה מלבין שוב שלג על העיקומים הדוביים של
כפות ארנים ושוב פורחים נמשים על פני תינוקות ובחורות. אביב. רוסיה
נלחמת בטורקיה. כשהטורקים מתגברים — שמחים האונגרים וכשנופלים —
חוגגים בפראג וכל העמים הסלאביים שבאוסטריה ששים ושמחים.

ערב. ערפל עכברי־אפור לופף את וינה כחזוית לחה. האויר חמוץ.
הרחובות מטוננים. דומה, לא אָביב עכשיו אלא סתיו. זקנה עם עתונים;
ה צ ב א ה א ו ם ט ר י נ כ נ ס ל ב ו ס נ י ה ו ה ר צ ו ג ו ב י נ ה !

השולחן של זיגמונד עמוס עתה מלווים ממוחקים. הקרועים מעט מרוב
שימוש. ספרים חדשים וגלינות גייר. על גבי הכרכים שעל הזר העשוי סביב
השולחן עומדת מגורה גבוהת רגל. מן הצד — סל נצרים מלא ניירות שמוטים.
קמוטים.

זגמונד נתבקש למלא מקומו של אדוארד וסל המנוח ולתרגם לגרמנית את
הכרך הי"ב, הוא האחרון, של כתבי דוהן סטוארט מיל... כמה קשה לתרגם!
— כי אין שני אנשים המדברים בסגנון אחד. שני עמים — לא כל שכן. ואף־
על־פי־כן משמחתהו עבודה זו. בעיני חבריו אין היא אלא ענין של הכנסה קטנה
בעבורה אבל הוא... חביבה עליו עבודה זו מצד עצמה. אין לך טוב לסופר
מתחיל מלעסוק בתרגום, כי על ידי כך לומד את מעשה הלשון וההרתבת והעיקר,
את הזהירות והדיוק שבכתיבה. והוא... הן הוא נושא גפשו מימי נעוריו לספרים
ולספרות!

האם נכנסת חרש. מחליפה את סדין מטתו ומנענעת את הכר, כדי שיהא
רך וצף לשכב עליו. רוצה היא להכנס בשיחה עם בנה — הלא אינה רואתהו
כמעט כל היום — אבל היא יודעתהו טרוד עכשיו מאוד וחוששת להסריחו חנם.

זיגמונד מצמצם שוב כל מחשבותיו בעבודתו. הפרופ' תיאודור גומפרץ, עורך התרגום, הדגיש, שמסה זו על אפלטון חשובה היא ביותר. אפלטון, שראה ברבוי והשנוי את האחד; אפלטון, "אמן הויכוח" והמחנך הגדול! — גם חכמים אחרים הרביצו תורה ואילו הוא אחד מאלו המורים המילדים, שעצבו נפשות גדולות. ובשעת עבודתו מרגיש זיגמונד: גם לבבו נאחז — מדעת ושלא מדעת — בכמה מרעיונותיו של המורה. הנה רעיון האנמניזם, שיבת הזכרון. איך אפשר, שואל סוקראטס באחד הדיאלוגים האפלטוניים, שבקשנו את הבלתי ידוע — ידוע נדע את אשר נבקש? ואיך זה נרגיש לפעמים אמת חדשה כישנה? אין זאת, כי הכרנוה בחיינו הקודמים, כאשר נפשנו התהלכה את אלהים וזכרוננו לא היה צריך אלא לשוב אליה. ואמנם אפלטון רואה את כל עיונו של אדם כשיבה אל ידיעתו הקודמת. באודה של וורדסוורת חיינו קרריים „תרדמה ושכחה" ואילו בעיני אפלטון הם, להפך, ה ז כ ר ה ע צ מ י ת... — זיגמונד זוקף לרגע את עיניו. ברי"ש שתורה הותך תלתל את לובן מצחו. — הזכרה עצמית!... אמנם, אין הוא מאמין בחיים ראשונים ושניים כאפלטון. אבל האין באמת זוכרת נפשנו הרבה יותר ב כ ו ת ה ש ו מ ר מאשר ב כ ו ת ה ז ו כ ר?

הבית משוקע באופל ובשינה עמוקה. ממנורת הנפט שעל גבי שולחנו של זיגמונד מתפצלים קוי אור צהוב לכאן ולכאן. מעבר לכותל, בדירת השכן, מרים פתע ילד קולו בככי מתוך „הא-הא" ארוך. תימה הוא, שקטן כליכך בקומה גדול כליכך בכוח לצעוק, ודומה, הצעקה דרך ה נ א ת ו היא... גידם לבסוף... תהילה לאל! — משולי הכרתו של זיגמונד עולה פתע שאלה ספק כהה ספק בהירה:

— ואולי יונקת תמיד נשמתו של הבוגר מרישומיו הקדומים, מוכרונות ילדותו, שמקצתם מדעת ורובם שלא מדעת?

(החשך יבוא)

